

Suuren paaston toisen viikon lauantai. Vainajien muisto.

Suuren paaston toisen, kolmannen ja neljännen lauantain varsinaisten tekstien lisäksi luetaan myös vainajien epistola ja evankeliumi, sillä suuressa paastossa ei muina viikonpäivinä muistella vainajia.

Päivän epistola

(Hepr. 3: 12 – 16)

”Veljet, varokaa, ettei kukaan teistä ole sydämessään paha ja epäuskoinen ja näin luovu elävästä Jumalasta. Rohkaiskaa toinen toistanne joka päivä, niin kauan kuin tuo sana ”tänä päivänä” on voimassa, ettei kukaan teistä lankeaisi synnin viettelyksiin ja paatuisi. Mehän olemme osalliset Kristuksesta, kun vain loppuun asti pidämme kiinni siitä todellisuudesta, jonka yhteyteen jo alussa olemme päässeet. Kirjoituksissa siis sanotaan – Jos te tänä päivänä kuulette hänen äänensä, älkää paaduttako sydäntänne niin kuin silloin, kun nousitte kapinaan. Ketkä tekivät näin: kuulivat mutta nousivat kapinaan? Kaikki ne, jotka Mooseksen johtamina olivat lähteneet pois Egyptistä.”

Jumalasta luopumisesta varoittivat jo profeetat (Jer. 17: 5). ”Elävästä Jumalasta” merkitsee, että Jumala toimii (vrt. Joos. 3: 10; Jer. 10: 10). ”Luovu” liittyy nyt luopumiseen kristinuskosta. Juutalainen ei saa luopua uskosta Kristukseen, sillä juutalaisuus ei hyväksy Kristuksen kuolemaa meidän puolestamme tehtynä pelastustekona. ”Elävä Jumala” toimi Kristuksen kautta pelastaen meidät. Teksti kehottaa jatkuvaan varuilla oloon mahdollisen synnin takia (vrt. Mark. 4: 5 – 6, 16 – 17).

”Rohkaiskaa toinen toistanne joka päivä, niin kauan kuin tuo sana ”tänä päivänä” on voimassa” saa lopullisen selityksensä hieman myöhemmin (vrt. Hepr. 4: 2 – 11). Israelilaisille luvattu rauha (Joos. 22: 4) on vain esimakua tulevasta levosta, minne kaikkia kutsutaan, siis taivasten valtakunnasta. ”Ettei kukaan teistä lankeaisi synnin viettelykseen ja paatuisi” kertoo, mitä ihmiselle voi tapahtua. Synti on tottelemattomuutta (vrt. 4. Moos. 4: 1 – 4 34, 41), joka johtaa luopumiseen Jumalasta ja estää pääsyn taivasten valtakuntaan. ”Mehän olemme osalliset Kristuksesta” on Kristuksen kanssa elämistä ja yhdessä Hänen kanssaan menemistä taivasten valtakuntaan. Usko ei saa olla vain jonkin tietyn hetken kestävä, vaan siinä on pysyttävä loppuun asti.

Tekstimme viimeisessä jakeessa alkaa vertailu, jossa vertaillaan epäuskoisia israelilaisia kristityihin. Epäusko nähdään esteenä taivasten valtakuntaan pääsemiselle. Epäuskon takia israelilaiset eivät

päässeet luvattuun maahan vaan joutuivat elämään erämaassa neljäkymmentä vuotta. Kristittyjen on pysyttävä kirkon opettamassa uskossa.

Päivän evankeliumi

(Mark. 1: 35 – 44)

”Siihen aikaan Jeesus meni paikkaan, jossa hän sai olla yksin, ja rukoili siellä. Simon ja hänen toverinsa riensivät etsimään Jeesusta ja löysivät hänet. He sanoivat hänelle: ”Kaikki etsivät sinua.” Mutta Jeesus sanoi: ”Me lähdemme nyt täältä ja menemme naapurikyliin. Minun on saarnattava sielläkin, sitä vartenhan minä täällä olen.” Niin hän lähti ja kiersi kaikkialla Galileassa, saarnasi synagogissa ja karkotti pahoja henkiä. Jeesuksen luo tuli spitaalinen, joka lankesi polvilleen, pyysi häneltä apua ja sanoi: ”Jos vain tahdot, sinä voit puhdistaa minut.” Jeesuksen kävi häntä sääliksi. Hän ojensi kätensä, kosketti miestä ja sanoi: ”Minä tahdon. Tule puhtaaksi.” Tauti lähti miehestä heti, ja hän tuli puhtaaksi. Jeesus lähetti hänet pois ja varoitti häntä ankarasti: ”Katso, ettet puhu tästä kenellekään mitään. Mene vain näyttämään itsesi papille ja anna puhdistumisestasi se uhri, jonka Mooses on määrännyt, todisteeksi heille.”

Tässä on kaksi kertomusta. Niistä ensimmäinen on myös Luukkaalla (Luuk. 4: 42 – 44), jälkimmäinen sekä Matteuksella (Matt. 8: 1 – 4) että Luukkaalla (Luuk. 5: 12 – 15).

”Hän meni paikkaan, jossa sai olla yksin” antaa oikean kuvan paikasta, minne Jeesus meni. Paikka voidaan määritellä myös sanalla ”autio”, mutta se ei ehkä vastaa todellisuutta. Paikan piti olla sellainen, että Jeesus pystyi keskittymään rukoukseen. Simonin ja hänen toveriensa tulo johtui todennäköisesti siitä, että he ajattelivat Jeesuksen menettävän opettamisen mahdollisuuden Kapernaumissa.

Jeesus toimi Isältä saadun tehtävän mukaisesti laajalla alueella, ”kaikkialla Galileassa”, julistaen Jumalan valtakunnasta. Tämä ei merkinnyt Kapernaumin hylkäämistä. Julistamisen lisäksi Hän ”karkotti pahoja henkiä”. ”Saarnasi synagogissa” merkitsee Jeesuksen toimineen juutalaisten kokoontumishuoneissa. Synagoga merkitsee nimenomaan kokoontumispaikkaa, jossa on paitsi toimitettu jumalanpalveluksia, myös opetettu, pidetty yhteiskunnallisia kokouksia ja myös pidetty oikeudenkäyntejä. ”Saarnaaminen” viittaa joko jumalanpalvelukseen tai opettamiseen.

”Spitaalinen” ei välttämättä tarkoita sitä, mitä me ymmärrämme lääketieteellisesti nykyään spitaalilla. Enemmänkin kyse on yleisnimityksestä erilaisille ihotaudeille. Juutalaiset tiesivät, että

osa ihotaudeista oli vaarallisia ja ne levisivät ihmisten keskuudessa. He eivät kuitenkaan osanneet erotella erilaisia ihotauteja toisistaan. Sen takia, jos joku sairasti ihotautia, hänet eristettiin yhteiskunnasta. Jos joku parani taudistaan, niin papin velvollisuus oli todeta hänet terveeksi (3. Moos. 13 – 14). Parantuneen oli suoritettava uhri parantumisen johdosta.

Spitaalisen pyyntö voitaisiin ymmärtää myös, että hän pyysi Jeesusta vahvistamaan hänet puhtaaksi, mutta siihen ei juutalaisella maallikkosaarnaajalla ollut oikeuksia. Jeesus ei ollut juutalaista papillista sukua. Nykyisen käännöksen ajatus, että hän pyysi Jeesukselta parannusta, on siis oikea. Tämä osoittaa miehen uskoa ja luottamusta Jeesusta kohtaan. ”Jeesuksen kävi häntä sääliksi” osoittaa, että Jeesus suhtautui (hyvin) tunteellisesti miestä kohtaan. Parantuminen tapahtui sekä koskettamalla että sanalla: ”Hän ojensi kätensä, kosketti miestä ja sanoi: ”Minä tahdon. Tule puhtaaksi.” Tässä kohdassa Jeesus toimi Mooseksen kirjojen ohjeiden vastaisesti, sillä spitaalista ei olisi saanut koskea (3. Moos. 13).

Sen jälkeen Jeesus varoitti miestä ankarasti olemaan puhumatta asiasta. Miehen pitäisi mennä näyttämään itsensä papille ja suorittaa Mooseksen kirjojen mukainen uhri. Voimme kysyä miksi? Parantaminen tapahtui Jeesuksen julkisen toiminnan alussa. Yksi selitys on se, että Jeesus ei halunnut riitaa, joka vaikeuttaisi Hänen opetustaan. Vielä ei ollut aika suorittaa pelastustekoa ristillä. Miehellä annetut ohjeet merkitsisivät sitä, että mies toimi täysin Mooseksen kirjojen ohjeiden mukaan. Pappi toteaisi parantumisen ja mies suorittaisi säädetyt uhrit. Papin antaman todistuksen avulla mies voisi palata takaisin omaan kaupunkiinsa.

Jos jatkaisimme evankeliumin tekstin lukemista, törmäisimme mielenkiintoiseen ongelmaan, sillä jakeessa 45 on tulkintaongelma. Nykyinen suomennos: ”Mutta lähdettyään sieltä mies alkoi joka puolella kuuluttaa...” toteaa kuuluttajaksi parantuneen miehen. Nyt näyttää siltä, että mies ei noudattanut Jeesuksen ohjeita. Teksti voitaisiin kääntää myös sanalla ”hän” ja silloin kyse voisi olla myös Jeesuksesta. Näin on esimerkiksi 1700 -luvun suomennoksessa ja monissa erikielissä käännöksissä. Tällöin ei ole näyttöä miehen tottelemattomasta käytöksestä. Tämä merkitsisi sitä, että uusi jakso evankeliumissa alkaa jakeesta 1: 45, niin kuin kirkon lukuohjeet ohjaavat. Nykyisin käytössä oleva kappale- ja jaejako ohjaa ajattelemaan, että uusi jakso alkaa jakeesta 2: 1. Nykyinen Raamatun kappale- ja jaejako ei noudata aikaisemmin kirkon käyttöön ottamaa perikooppijakoa. Oma huomionsa on se, että jaetta 1: 45 ei lueta jumalanpalveluksissa.

Epistola vainajien muistoksi

(1. Tess. 4: 13 – 17)

”Veljet, tahdomme teidän olevan selvillä siitä, mitä tapahtuu kuoleman uneen nukkuville, jotta ette surisi niin kuin nuo toiset, joilla ei ole toivoa. Jos kerran Jeesus on kuollut ja noussut kuolleista, niin kuin me uskomme, silloin Jumala myös on Jeesuksen tullessa tuova poisnukkuneet elämään yhdessä hänen kanssaan. Ilmoitamme teille, mitä Herra on sanonut: Me elossa olevat, jotka saamme jäädä tänne siihen asti kun Herra tulee, emme ehdi poisnukkuneiden edelle. Itse Herra laskeutuu taivaasta ylienkelin käskyhuudon kuuluessa ja Jumalan pasuunan kaikuessa, ja ensin nousevat ylös ne, jotka ovat kuolleet Kristukseen uskovina. Meidät, jotka olemme vielä elossa ja täällä jäljellä, temmataan sitten yhdessä heidän kanssaan pilvissä yläilmoihin Herraa vastaan. Näin saamme olla aina Herran kanssa.”

Kuoleman uneen nukkunut tarkoittaa kuollutta, tätä ilmaisua käytetään psalmeissa (Ps. 13: 4). Tässä yhteydessä Paavali puhuu kristityn kuolemasta (vrt. jae 16). Todennäköisesti Paavalin käytyä julistamassa evankeliumia ja ennen kuin Timoteus kävi Thessalonikassa, joku (jotkut) seurakunnan jäsen oli kuollut. Nähtävästi Paavalin julistus hänen ollessaan Thessalonikassa ei ollut käsitellyt uskovan kuolemaa. Tässä tilanteessa osalla uskovaisia on toivo hiipunut ja aiheuttanut ongelmia uskolle. Kristityillä pitää olla tulevaisuuteen suuntautuvaa toivoa. ”Nuo toiset, joilla ei ole toivoa” tarkoittaa seurakunnan ulkopuolella olevia. Korinttilaiset miettivät, osallistuvatko kuolleet Kristuksen toiseen tulemiseen?

Paavali muodostaa tässä tekstiä, jossa tuodaan esille kristillinen usko. Hän korostaa sekä Kristuksen kuolemaa että Hänen ylösnousemistaan. Paavali on jo aikaisemmin tässä kirjeessä korostanut, että Jumala herätti Jeesuksen kuolleista (1. Tess. 1: 10). Laajemmin Paavali kirjoittaa tästä korinttolaisille (1. Kor. 15: 3 – 7). ”Niin kuin me uskomme” tuo esiin alkukirkon uskon. Jeesuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen perustuu kristillinen toivo. Samalla tavoin kuin Kristus nousi kuolleista, nousevat Häneen uskovat myös kuolleista.

Tekstimme loppuosa selittää tätä asiaa. ”Ilmoitamme teille, mitä Herra on sanonut” on ongelmallinen. Osa tutkijoista pitää tätä ilmoitusta Herran sanana ja se voisi perustua Matteuksen evankeliumiin (vrt. Matt. 24: 30). Toinen ryhmä tutkijoita pitää tätä Paavalin itsensä kokemana ilmestyksenä. Kolmas ryhmä olettaa, että se oli varhaiskirkossa elänyt profetia, jota Paavali käytti. Teksti korostaa Paavalin opetuksen arvovaltaisuutta. Varsinainen profetia on jakeissa 16 – 17. Jakeen 15 loppu: ”Me elossa olevat, jotka saamme jäädä tänne siihen asti kun Herra tulee, emme ehdi poisnukkuneiden edelle” on nähtävästi Paavalin omaa tulkintaa asiasta. Siinä ilmenee Paavalin usko Kristuksen nopeaan toiseen tulemiseen.

Tämä lopun aikaa koskeva profetia on voinut saada vaikutteita varhaisesta juutalaisesta lopun aikaa koskevasta ajattelusta, joka käsitteli Ihmisen Pojan tulemista. Herran laskeutuminen taivaasta, ylienkelin käskyhuuto ja Jumalan pasuuuna kertovat jumalallisesta toiminnasta (samaa aihepiiriä käsittelee myös Johanneksen ilmestys (vrt. luvut 14, 17, 19 ja 20). Voi olla, että aiheen kuvaus on saanut vaikutteita hellenistisen ajan kuninkaan (keisarin) tulosta kaupunkiin. ”Meidät... Herraa vastaan” voi olla kuvaus valtuuskunnan kokoamisesta lausumaan hallitsija tervetulleeksi. Tässä otetaan Jumalan kohtaamiseen mallia maallisen kuninkaan kohtaamisesta. Toinen vaikutteen antaja Jumalan tulemisen kuvaukseksi on voinut olla Jumalan ilmestyminen Siinailla.

Kristukseen uskovat kuolleet nousevat ylös. Verbi on sama, mitä käytetään Kristuksen ylösnousemisesta. Tässä korostuu Jumalan toiminta ja se, että se on tulosta Jeesuksen ylösnousemuksesta. Kuolonuneen nukkuneet uskovat ovat siis läsnä Kristuksen toisessa tulemisessa.

”Pilvissä yläilmoihin” kertoo taivaallisesta kulkemisesta (vrt. Dan. 7: 13). ”Näin saamme olla aina Herran kanssa.” Ajatus pelastuksesta on nimenomaan se, että me olemme Hänen kanssaan (vrt. 1. Tess. 5: 10). Kristittyjen tapaaminen Herran kanssa merkitsee jonkinlaista muutosta ihmisessä. Tämän Paavali on kuvannut kirjeessään korinttolaisille (1. Kor. 15: 51 – 54a). Tämä on se toivo, joka kristityillä on.

”Pilvissä yläilmoihin” kuvaa ensimmäisen vuosisadan kristittyjen ajattelua, jossa taivasten valtakunta on sijoitettu meidän maailmamme yläpuolelle.

Tämä epistolateksti on yksi selvimmistä kuvauksista Uudessa testamentissa, jotka käsittelevät Kristuksen toista tulemista. Ensimmäisen vuosisadan lopulla kirjoitettu Kahdentoista apostolin opetus (Didakhe) luettelee kolme merkkiä, jotka kertovat Herran tulemisesta: 1) taivaalle avautua merkki (Kristus ja Hänen joukkonsa, 2) torven ääni ja 3) kuolleiden ylösnousemus (Did. 16: 6). Vanhurskaille Kristuksen toinen tuleminen ei ole uhka vaan lohdutus.

Evankeliumi vainajien muistoksi

(Joh. 5: 24 – 30)

”Herra sanoi luokseen tulleille juutalaisille: ”Totisesti, totisesti: se, joka kuulee minun sanani ja uskoo minun lähettäjäni, on saanut ikuisen elämän. Hän ei joudu tuomittavaksi, vaan hän on jo

siirtynyt kuolemasta elämään. Totisesti, totisesti: tulee aika – ja se on jo nyt – jolloin kuolleet kuulevat Jumalan Pojan äänen. Ne, jotka sen kuulevat, saavat elää, sillä Isä, elämän lähde, on tehnyt myös Pojasta elämän lähteen. Isä on myös antanut hänelle tuomiovallan, koska hän on Ihmisen Poika. Älkää ihmetelkö tätä! Tulee aika, jolloin kaikki, jotka lepäävät haudoissaan, kuulevat hänen äänensä. He nousevat haudoistaan – hyvää tehneet elämän ylösnousemukseen, paha tehneet tuomion ylösnousemukseen.”

Tämä teksti luetaan myös hautauspalveluksessa ja liturgiassa vainajien muistopäivinä. Tämän tekstin ensimmäinen jae luettiin jo eilisen evankeliumitekstin viimeisenä jakeena. Siinä lopun aika ”hän on jo siirtynyt kuolemasta elämään”, on jo käsillä nyt.

”Totisesti, totisesti” on tehokeino, jolla kuulijan tai lukijan mielenkiinto kiinnitetään tulevaan asiaan. Hepreaksi se on amen, amen. Jeesuksen Kristuksen sanojen kuulemisen lisäksi ihmisellä pitää olla usko Hänen lähettäjäänsä, Jumalaan. Tämän uskon pitää ilmentyä myös oikeana toimintana. Jumala on elämän lähde. Jos me elämme Jumalan yhteydessä, silloin elämme elämän yhteydessä. Se, joka pysyy kristillisen seurakunnan (aktiivisena) jäsenenä on jo nyt siirtynyt kuolemasta elämään. ”Me rakastamme veljiämme, ja siitä me tiedämme siirtyneemme kuolemasta elämään. Joka ei rakasta, pysyy kuoleman vallassa.” (1. Joh. 3: 14)

”Tulee aika – ja se on jo nyt – jolloin kuolleet kuulevat Jumalan Pojan äänen.” Todennäköisesti Jeesus tarkoittaa tällä sitä, että Hänen kuolleista herättämänsä ihmiset kuulevat Hänen äänensä. Näitä ovat Nainin kaupungin lesken ainoa poika, Jairuksen tytär ja Lasarus. Kuullessaan Jeesuksen äänen he palasivat takaisin elämään. Kirkko ymmärtää, että tämä sama ääni kuullaan myös viimeisenä (tuomion) päivänä yleisen ylösnousemuksen koittaessa (kts. myös Dan. 12: 1 – 3, 1. Tess. 4: 13 – 18).

”Isä, elämän lähde, on tehnyt myös Pojasta elämän lähteen.” Tämä toistaa eilisen evankeliumin ajatuksen siitä, että myös Poika voi antaa elämän kuolleille. Samaten toistuu ajatus siitä, että Isä on antanut tuomiovallan Ihmisen Pojalle. Ihmisen Poika tarkoittaa Kristusta (1. Dan. 7: 13 – 14; Joh. 1: 51).

”Isä on myös antanut hänelle tuomiovallan, koska hän on Ihmisen Poika.” Tämä kohta pitää ymmärtää oikein. Ihmisen Poika tarkoittaa profeetta Danielin kirjassa mainittua ”Ihmisen Poikaa” (Dan. 7: 13 – 14). ”Eräs, näöltään kuin ihminen”, on sanasta sanaa käännettynä ”kuin ihmisen

poika”. Kyseinen kohta kuvaa Messiasta. Tuomiovalta liittyy siihen, että tämä ”Ihmisen Poika” on samalla Jumala, Jumalan Poika.

Yllä oleva teksti aiheuttaa lukijalle ongelmia. Niiden taustana on se, että vanhemmista käsikirjoituksista puuttuivat välimerkit ja jollakin sanalla voi olla eri merkityksiä eri tilanteissa. Esimerkiksi Johannes Krysostomos luki tämän kohdan seuraavalla tavalla: ”Isä on antanut myös hänelle tuomiovallan. Se että hän on Ihmisen Poika, älkää ihmetelkö tätä,” Krysostomoksen lukutavan mukaan Kristus tuomitsee maailman, koska Hän on Jumalan Poika. Tämän kohdan käännökset eri kielille noudattavat samaa tapaa kuin suomennos. Tämä voi aiheuttaa väärän käsityksen siitä, kuka Kristus oli. Kirkon historiassa syntyi myös harhaoppi, jossa mm. tällä raamatun kohdalla perusteltiin sitä, että Kristus olisi vain ihminen, jonka Jumala Isä adoptoi pojakseen.

”Tulee aika, jolloin kaikki, jotka lepäävät haudoissaan, kuulevat hänen äänensä.” Tässä on kyse yleisestä ylösnousemuksesta, joka siis koskee kaikkia. Jeesuksen ääni on merkki ylösnousemuksesta. ”He nousevat haudoistaan – hyvää tehneet elämän ylösnousemukseen, pahaan tehneet tuomion ylösnousemukseen.” Nyt me olemme salaisuuden äärellä. Emme tiedä, mitä kaikkea tämä voi merkitä. Teksti kuitenkin osoittaa, että on kaksi erilaista ylösnousemusta. Kirkko ymmärtää, että pelkkä usko ei riitä. Uskon tulee toteutua elämässä ”hyvän tekemisenä”. Elämän ylösnousemus tarkoittaa elämää yhdessä Jumalan kanssa, tuomion ylösnousemus elämää Jumalan ulkopuolella.

Ymmärrämme kuoleman fyysiseksi tapahtumaksi, jossa ihmisen elintoiminnot lakkaavat. Toisaalta joutuminen elämän yhteydestä pois on joutumista kuoleman valtaan. Jos Jumala on elämän antaja ja itse elämä, sen lähde, niin ero Jumalasta merkitsee kuolemaa, eikä tällä tässä yhteydessä tarkoiteta fyysistä kuolemaa. Hengellinen kuolema on mahdollista vielä fyysisen elämän aikana. Toisaalta, niin kauan kuin elämme, meillä on mahdollisuus katumukseen.

Kuoleman jälkeisistä asioista meillä on hyvin vähän tietoa. Tiedämme, että elämä jatkuu jossain muodossa. Tiedämme, että Kirkko puhuu ruumiillisesta ylösnousemuksesta, vaikka se ei ehkä tarkoitakaan meidän nykyistä, vajavaista ruumista. Tiedämme, että tuonpuoleisessa kohtalomme ovat erilaisia. Puhuessamme pelastuksesta ymmärrämme, että se on elämää Jumalan yhteydessä. Kadotus on se, että me olemme kadottaneet Jumalan, oikean elämän. Ikuinen rangaistus on sitä, että ymmärrämme olevamme erossa Jumalasta.

”Minä en pyri toteuttamaan omaa tahtoani, vaan lähettäjäni tahdon” Tämä osoittaa Isän ja Pojan välisen yhteyden. Poikaa toimii suhteessa ihmisiin Isän edustajana, yhtenä Pyhän Kolminaisuuden persoonana.